

JAN & REMCO CAMPERT

Campert & Campert

2017

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM | ANTWERPEN

VOORWOORD

Op de foto houdt mijn vader mij vast. Hij buigt zijn hoofd naar mij over. Hij was heel dicht bij mij. Ik kon zijn adem voelen. Ik lach naar de lens van de fotograaf. Ik leerde al vroeg om in de lens te kijken.

Sinds die foto waren mijn vader en ik weinig meer samen. Toen ik drie was scheidde hij van mijn moeder. Hij was ontrouw van aard, zoals hij zelf schreef. Na die scheiding zag ik hem nog maar een paar keer. De laatste keer was in de oorlog, bij mijn grootmoeder thuis. Hij rook lichtjes naar parfum en tabak toen hij mij kustte. Een paar maanden later kwam hij om in het concentratiekamp Neuengamme.

Ik zou hem nooit meer zien.

Maar nu heeft het schrijven ons alsnog en voorgoed samengebracht.

R.C., februari 2017

DEEL I

JAN CAMPERT

RUTH

Door al de schemerende uren dezer dagen,
als vèr van over zee de nachtwind zwerft
tot dit verlaten oord, ruischt wijd-gedragen
het stille lied, dat met den morgen sterft,

en luist'rend naar de avond-zee gebogen,
waar aarz'lend nog een late zonne staat,
doomt wonderbaar, en droom-betogen
het milde gloriën van Uw zacht gelaat.

Zoo schrijdt ge door de poozen van dit leven,
als een die even troost, en 't nimmer weet,
maar tòch na alle vreugden is gebleven
het hooploos-moewe spel van liefde en leed.

Wel brengt weer ied'ren avond U en mij tesamen,
'k zie U gebogen langs den akker gaan
om traag de schaarsche aren te verzamelen:
't nooddruftig brood, voor Uw zoo nederig bestaan.

Als in den ban van dit visioen gevangen
schouw ik onwezenlijk-scherp Uw silhouet,
hoor ik den doffen maaddreun der gezangen,
de schrille snerp, waarmee een zeise wordt gewet,

en halvelings gewend, terzijde, afgezonderd,
als een zoo vroom verpeinzen rond Uw teedernis,
staat hij, Uw meester, roereloos-verwonderd
om al de vreugd, die in zijn ziel gerezen is,

bij de aanschouwing van Uw zachtheid stil gestegen,
schuchter en schooner dan het zoetst geheimenis,
want welk geluk, o God, zwerft vreemder wegen
dan liefde, die alom en eindloos is?

Zoo brengt weer iedren avond U en mij tesamen,
als ver vanover zee de nachtwind zwerft,
totdat ik staam'lend zeg een wel-vertrouwde name,
Smeekend om deernis, die dit leven derft!

BEELDNIS

Zij had de ranke bouw dier oude beelden,
wier eeuw'ge vreugde ook ons hart heeft aangedaan,
de lach, die in de glanzen harer oogen was gevaên
borg argeloos geluk, dat zij den goden zèlf ontsteelde.

Zij droeg der haren roekelooze weelde
zoo overdadig als de vloed der rijpe zomer-maan,
en allen zwegen langs de wegen, die zij kwam gegaan,
waar koningen en zwervers in haar gunsten deelden.

Eén siddering uwer oogen houdt mijn hart gevangen,
eén blank gebaar dat àl begeerten wakker riep,
dat ge – o, éénmaal als de avondlijke wake

Zal zijn volbracht – mij eenzaam moogt genaken,
om weer te scheiden, als door 't nachtelijk diep
de late sterren hun reis zijn aangevangen.

HET KIND

Ze was geboren aan een oude straat,
in d'enge troostloosheid van zonne-schuwe kamer,
verschoten flarden-pop jeugds doode kameraad,
en 't eènist lied: van de fabriek het denderend gehamer.

Ze kende niet veel anders dan het trieste licht,
waarin de dag begon met moeiten en met zorgen,
vaders gemor en moeders moe gezicht,
en al de lange uren van den tragen morgen.

Zusters en broers, wier overhaast gejaht
de leegte alleen wat dieper deden voelen,
het karig maal, moeders vertrek en de alleene wacht
tusschen de naakte wanden en gebroken stoelen.

Ze droomde wel eens van een ander leven,
van groene landen, blauwe waat'ren en de zon,
maar d'eèn'ge troost waren de bloemen in het kleed geweven,
en wat vergeelde prenten van Napoleon.

Wel uren kon ze daar naar zitten staren,
de slag bij Jena en naar Moskou's brand,
ze leefde mee in àl de gruwlijke gevaren
en streed en stierf aan 's keizers rechter hand. –

Zoo was de dag voor zij het wist verstreken
met weinig vreugde en wat veel verdriet,
als uit de schemerende kamer 't licht weer was geweken
mijmerde zij even wat het aan schatten achterliet.

Waarom, o kind, blijft steeds uw ziel gevangen
in deze nauwe kooi, die het geluk niet kent,
één simpele plaat wekte uw diepst verlangen,
en heeft uw stil gelaat naar d'eindloosheid gewend.

Ik zou u willen geven wat ik heb gewonnen,
den ganschen dieren winst van mijn vervreemd bestaan,
dat ge door laat're dagen, sterk en klaar-bezonnen,
de schoonheid van het leven zult kunnen ondergaan.

BOOMEN IN BERGEN

De duinen, waàr ons oog zich ook wendt
en van zee het ver geruchten,
tegen diepe zomer-luchten:
– een Japansche prent –
de boomen.

Zij rijzen vreemd-gedrochtlijk omhoog
en vervormd door ruige winden,
machtig en als éensgezinden
onder hemelhoog:
de boomen.

Gesproten uit het zandige duin
en gegroeid tot stoere stammen,
beurend boven witte kammen
een verwrongen kruin:
de boomen.

Verlaten lijnt hun scherp silhouet,
overheerschend allerwegen,
eenzaam midden storm en regen
zijn ze neergezet:
de boomen.

En wij bij 't schouwen van dit geweld
zijn verbijsterd door hun krachten,
stijgend in een trotsch verwachten,
en door géen geveld:
de boomen.

Eén bede als tijd's donkere druk
heeft gekwetst ons kleine leven,
dat wij tóch weer opwaarts streven
als het stèrk geluk
dier boomen.

BEZINNING

Soms brengt een enkel uur het zeker weten
wat tusschen hen werd omgebracht, –
hij dacht, dat in der jaren wilde jacht
die oude pijn al was vergeten.

Maar als de nachten duist'ren in de straten, –
der huizen gevels schijnen doof en blind –
komt met het vleugen van den koelen wind
die éene droom, die hem niet wil verlaten.

Hij ritselt door de vensters van zijn ziel naar binnen
en als de wind door 't weifelend gordijn
zoo prevelt hij zijn teedere refrein
van schuchter, onvolgroeid beminnen,

totdat hij niets meer weet dan, naakt-bewogen,
't verloren lied, dat hij nog eens belijdt,
en enkel schouwt in de ontstelde eenzaamheid
een scheem'rend handen-paar en stille oogen.

HET OORDEEL

Toen ik wakker schrok dien nacht –
in de lage kamer was het duister geworden,
door de open vensters zag ik stormende horden
wolken langs den hemel, een roeklooze jacht –
werd ik bevreesd en tastte mijn hand
bang naar ééne, die naast mij sliep,
tot ik haar vond; fluisterend eerst riep
ik haar naam, dan luid, als over een land
eindloos en vlak verdoolde mijn kreet.
Buiten over verwilderde tuinen – de rozen
waren al lang verbloeid, door de broze
loovers ging de wind vlagend en wreed –
hokten de wolken samen, verdichtend
tot één somber doek, de kleine maan
leek een verdwaalde ster; dan – uw éérste vermaan
zwak nog en weifelend, maar alreede weerlichtend
langs den einder, vèr-af het donker spreken
van uw stem. – In haar slapen diep
noemde één mijn naam, o deze riep
in mij wakker herinneringen aan and're streken,
aan al de lichte steden van dit land,
hun pleinen, straten en de donkere oogen
der vrouwen, haar monden, den zoeten logen,
die het hart verteert als een woek'rende brand. –
Buiten groeide stilte tot een dreigen,
de wind lag ademloos ergens neer, –
maar op mijn schouder sluipend en teer
voelde ik haar hand en het snelle hijgen
hoorde ik van één, die gevaren vermoedt,

maar niet weet welke wegen zij naad'ren. –
Door de ramen zag ik 't àl duisterder vergaad'ren
der buien, stapelend over elkander, vechtend verwoed –
een licht – en van nabij het duidelijk teeken,
dat uw vinger schreef aan den wolken-wand;
ten tweede male uw stem, die van elken kant
scheen te komen, het groot en machtig spreken
van hem, die geen talmen ooit heeft geduld –
en ik begreep en achtte niet der ander roepen,
ik trad uit naar het terras waar boomen-groepen
stonden rondom, in hun ellendig kleed gehuld,
alsof zij mee aanklaagden in dit gericht, –
maar mijn bloed had zijn opstandigheid verloren,
alles wat wàs, wat ééns mij kon behooren
verdween toen ten derde male een licht,
flitsend en wit, oordeelend kruiste over mijn leven,
toen ten derde male uw stem als een vlam,
zoo indringend en fel, tot mij kwam
en mij deed stamelen: 'vergeven, vergeven...'

En ik hervond mijzelf tusschen gras en struiken,
de hemel was helder en koel en de wind
streelend als de hand van één, die bemint –
ergens in den tuin begon een vogel te tjuiken.

Achter mij het huis: puinen van hout en steen;
onder geblakerde binten zij, die mijn rusten deelde,
maar dat was al eeuwen, eeuwen geleden,
en ik ging zwijgende heen,
mij wendend van asch en stof,
dit somber, afgrijselijk graf,
van één, die liefde achteloos gaf, –

in een nieuwe wereld alleen,
langs het smalle pad door den hof,
die nog nooit zóó verwilderd scheen.

DE BRIEF

De kleine letters naast elkaar,
een spits en een fijnzinnig schrift,
in zulk een regelmaat en dwang
dat van de ééns aanweez'ge drift
niets over bleef op het papier
als de voorbije zekerheid
der hand, die deze woorden schreef,
en 't hart, dat deze heeft geleid.

Ik weet hoe in het avonduur
zij voor zich staart en denkt en zwijgt,
hoe over 't brandend-wit papier
zij langzaam zich genegen neigt,
hoe dan de smalle, vaste hand,
die op het blad nog roerloos mart,
als een gewillig instrument
bespeeld wordt door het bonzend hart.

En ieder woord dat ik herlees
herwint zijn eigen diepte en gloed
en krijgt zijn plaats in het verband
dat stroomend is als stroomend bloed,
en dat zich voor mijn oog ontvouwt
zóó levend en zóó ziels-nabij,
dat ik mijn handen strek en zeg:
'Zij is bij mij, zij is bij mij!'